

‘Voedselproductie is ook een maatschappelijke waarde’

Reflectie

Petra Berkhout: ‘Voedselproductie blijft een belangrijke functie voor het platteland.’

Het is vooral te danken aan bestemmings- en streekplannen dat je nog verschil ervaart tussen stad en land. Maar als de landbouwproductie teveel wordt overgelaten aan het spel van de vrije markt, en het in standhouden van landschappelijke karakteristieken als slootjes, houtwallen en losse bomen op boerenland niet wordt beloond, dan dreigt een eenvormig landschap.

Petra Berkhout, onderzoeker bij het LEI en thematrekker Plattelandsontwikkeling:

‘In de definitie van de OESO voor platteland – een gebied waar minder dan 150 mensen per vierkante kilometer wonen – heeft Nederland alleen in Friesland een strook platteland. Maak je de indeling op basis van adressendichtheid en het percentage bebouwd oppervlak per viercijferig postcodegebied, dan rolt er een kaart uit met de Randstad en wat verspreide stedelijke gebieden. De rest is platteland. Dat komt meer overeen met hoe mensen stad en land ervaren.

Sociaaleconomisch is er weinig verschil tussen stad en land. Als je een auto hebt zijn voorzieningen als winkels en kinderopvang nooit ver weg. Het onderscheid is dus vooral ruimtelijk. Dat je die scheiding beleeft is te danken aan de ruimtelijke ordening. Nederland is

er groener door gebleven. Anders waren Delft en Schiedam bijvoorbeeld al lang aan elkaar gegroeid.

Het platteland wordt de laatste jaren wel anders benaderd. Vijftig jaar geleden draaide alles om voedsel verbouwen. Tegenwoordig is het landelijk gebied er ook voor burgers, voor natuur en landschap. Daardoor ontstaat een worsteling. Tussen de boer die wil produceren, een fietser die wil recreëren en een burger die rustig wil wonen. Vooral natuur en landschap en een boer die moet produceren voor de wereldmarkt zijn lastig te verenigen. Niet iedere boer kan en wil de zorg voor het landschap integreren in zijn bedrijfsvoering. Nog meer dan landschap is natuur erbij gebaat dat de landbouw met zijn schaalvergroting, efficiency en streven naar kostprijdsdalingen zo ver mogelijk wegblijft. Daarom ben ik ook voorstander van de Ecologische Hoofdstructuur,

van het zelfstandig toekennen van een gebied aan de natuur. Al is het platteland er dan niet meer alleen voor voedselproductie, toch is dat nog steeds een belangrijke functie. Vergeet niet dat tweederde van de Nederlandse grond landbouwgrond is, zo’n twee miljoen hectare. Dat kan niet allemaal natuur zijn, dat zul je ook anders aan moeten wenden. Zelfs als je er tien procent afhaalt om meer mensen buiten te laten wonen, is er nog vooral landbouwgrond.’

Privégrond

‘Dat het niet goed lukt om alle functies van het platteland te verenigen komt omdat de meeste landelijk gelegen grond in privé handen is, terwijl die grondeigenaren wel worden geacht om publieke goederen – landschap en natuur – te produceren. Daar komt bij dat om de zoveel jaar het beleid op dat terrein wordt omgegooid en overeenkomsten tussen boeren en overheid weer veranderen. Als je echt iets wilt op het platteland, dan moet je zorgen voor bestendigheid. Voor boeren hebben investeringen geen horizon van zes jaar. Zij willen duidelijkheid voor tien jaar of meer.

Als overheid mag je je best bemoeien met publieke goederen. In de Houtskoolschets van het ministerie van LNV staat dat directe inkomstenstoeslagen mogelijk straks alleen aan boeren in maatschappelijk waardevolle gebieden gegeven worden als ze onder moeilijke omstandigheden boeren en voedsel en publieke goederen produceren. Die omslag is op zich verstandig en te verantwoorden. Maar bedenk wel dat ook buiten die gebieden behoefte kan bestaan aan een toeslag. Natuurlijk zijn er een heleboel bedrijven die goed het hoofd boven water kunnen houden. Maar er zijn ook bedrijven waarvoor de toeslagen een belangrijk deel vormen van het inkomen.

Ik zou willen pleiten voor een basistoelage voor alle boeren. Voedselproductie is tenslotte ook een maatschappelijke waarde. Wij denken soms te makkelijk over de beschikbaarheid van voedsel en de lage prijs. Als je boeren niet meer ondersteunt, dan wordt de landbouw in gebieden die niet als landschappelijk waardevol zijn aangemerkt vrees ik nog grootschaliger. Dan verdwijnt daar nog meer van wat we plezierig zouden noemen, dan verdwijnt mogelijk ook de kwaliteit van die gebieden. Mijn ouders zagen varkens in de wei, ik zie nog koeien in de wei, maar als het zo doorgaat zien mijn kinderen straks alleen nog paarden.’